

'It takes a village...'

De kleuterschool als dorpsgemeenschap

Over hoe kinderen beperkt worden door een genormeerde leefomgeving en hoe dat anders kan door de deuren in het dorp open te zetten.

DOOR: RITA HABERKORN - Kinderen spelen. In alle culturen, in alle tijden, spelen kinderen. Maar kinderen hebben niet altijd en overal evenveel tijd en ruimte gehad om te spelen. Kinderen in het negentiende eeuwse Duitsland brachten een groot deel van hun tijd door als arbeiders in fabrieken, mijnen of in de huisindustrie.

Tegenwoordig hebben jonge kinderen recht op onderwijs en zorg en vanaf hun derde verjaardag vormt de kleuterschool in Duitsland een dagelijks en vanzelfsprekend onderdeel van het leven van kinderen. De kleuterschool verrijkt de levensomgeving van kinderen die steeds vaker in steeds kleinere gezinnen opgroeien en de ontwikkeling van kinderen wordt er begeleid in een samenspel tussen onderwijzers en ouders.

Een genormeerde leefomgeving...

Kleuterklassen kunnen groot of klein zijn, of zij nu op het platte land of in de stad gevestigd zijn. Kinderen op het platteland hebben misschien een ruimer aangelegde buitenruimte en kunnen misschien makkelijker naar het bos. Echter, zowel in de stad als op het platte land verhinderen drukke wegen kinderen om de omgeving te verkennen.

Wat onderscheidt een kleuterklas in Flensburg, in Rheingau of in Dresden? De inrichting van de kleuterklas weerspiegelt de pedagogische concepten van de professionals. De inrichting van de klas bepaalt hun kinderen kunnen leven, of zij de mogelijkheid hebben zich terug

te trekken, in kleine groepjes te werken of contact te maken met de grotere kinderleefgemeenschap.

Leveranciers van onderwijsmaterialen tonen voorbeelden voor de meubilering van de klassen en vertellen daarmee over hun pedagogisch concept. En natuurlijk houden zij daarbij rekening met de alomtegenwoordige gezondheids- en veiligheidsnormen. Echter, zijn er naast conceptuele ook regionale bijzonderheden. Weerspiegelt het leven in de kleuterschool het leven daarbuiten? Bieden deze pedagogisch gestructureerde en ontworpen leefruimten nog voldoende plaats voor verrassingen, voor verbazing over onverwachte dingen?

...door volwassenen gedefinieerd

Het is tegenwoordig niet meer vanzelfsprekend dat kinderen hun kameraadjes uit de buurt zelfstandig kunnen ontmoeten. De op auto's georiënteerde stadsplanning heeft kinderen de kans ontnomen op eigen gelegenheid de omgeving te verkennen. Ook buiten de grote stad wordt kinderen deze beperking opgelegd. Kinderen kunnen niet zelf naar de turnvereniging, de muziekschool, de baletklas of naar het voetbalveld gaan en ook voor het buitenspelen zijn zij meestal afhankelijk van het vervoer van hun ouders. Het merendeel van de activiteiten voor kinderen vindt plaats in gesloten, speciaal ontworpen en door volwassenen bewaakte ruimtes.

Deze ruimten zijn 'eilanden' waar kinderen

doelgericht een bepaalde tijd doorbrengen. Leefomgevingen die niet door volwassen gedefinieerd zijn, bestaan nauwelijks nog. Zelfs de tijd die kinderen in hun kamer doorbrengen is, op hoor- en roepafstand, onder controle van hun ouders. Kinderen maken graag zelf hun speelafspraken. Als ze daarbij ondersteund worden, zijn ze heel goed in staat om hun vrije tijd zelf in te delen. De kleuterschool is het middelpunt van de kinderen, waar zij hun vriendschappen ontwikkelen en waar zij zelf - voorzover de volwassenen dat toelaten - hun levensomgeving gestalte kunnen geven.

Deuren openen en bruggen bouwen

Een Afrikaans spreekwoord zegt: 'Je hebt een dorp nodig om een kind op te voeden'. Dit spreekwoord verwijst naar de gedachte dat het opgroeien van kinderen de verantwoordelijkheid is van een gemeenschap die groter is dan alleen de biologische familie. Om op te groeien hebben kinderen leeftijdgenootjes nodig, vriendschappen en speelkameraadjes. Ze hebben ook volwassenen nodig die - ook al hebben ze geen opvoedende opdracht - hen vriendelijk en met respect benaderen en die met hen een band willen opbouwen.

De kleuterschool in Duitsland is lange tijd opgevat als een pedagogisch eiland voor kinderen, ver weg van de gevaarlijke buitenwereld. Tegenwoordig is de functie van de kleuterschool breder: het is een plaats waar ouders elkaar kunnen ontmoeten en ideeën kunnen uitwisselen. Het is de marktplaats in het 'dorp' waar hun kinderen opgroeien. Daarvoor zijn 40 jaar hervormingen nodig geweest, die de verdienste zijn van pedagoog Jürgen Zimmer. Hij benadrukte dat 'eilanden' voor kinderen geen goede voorbereiding op het echte leven zijn. Zijn pleidooi was: 'Sloop de uren, laat het leven naar binnen.'

*'Sloop de uren,
laat het leven naar
binnen.'*

Maar wat betekent dat nu, het 'leven' binnen laten in kleuterscholen en opvangplaatsen? Het kan gaan om sport- of muziekevenementen, georganiseerd door de ouders. Zo kunnen alle kinderen ervan genieten zonder extra te moeten betalen. Het kan ook betekenen dat de begeleiders de wereld buiten de kleuterschool gaan verkennen, waar kinderen echte ervaringen opdoen, waar kinderen tot hun recht kunnen komen.

Een goed voorbeeld vind je in een klein stadje in de provincie Rijnland in Duitsland. Volwassenen en kinderen werden uitgenodigd te adviseren bij de herinrichting van de plaatselijke speeltuin. Op deze wijze ervaren kinderen dat hun ideeën en ervaringen serieus worden genomen en dat zij hun sociale werkelijkheid mee kunnen vormgeven.

Door de kleuterscholen op deze manier open te stellen, wordt het makkelijker om een band

te creëren met de buurt en de gemeenschap. Bovendien kunnen ze ook hun plaatselijke en regionale eigen karakter versterken, waardoor het de kleuterschool uitgroeit tot een 'dorp' in de betekenis van het Afrikaanse spreekwoord dat ook voor de gemeenschap interessant is.

Rita Haberkorn geeft les in de opleiding kleuteronderwijs • Haberkorn.ista@gmx.de.